XLII. évf. Cluj-Kolozsvár, 1932 junius. 5 sz.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapitotta: Dr. BORÓS GYÖRGY

A székelykereszturi unitárius gazdasági iskola növendékei az 1931/32. tanévben.

Unitarian school for the ministry
BERKELEY
California
AMERICA

Gazdasági iskoláink első éve.

A székelykereszturi unitárius téli gazdasági iskola első osztálya a téli félévet április 15-én befejezte s a növendékek az elméleti vizsgát szép sikerrel letették. Most az iskolában szerzett ismereteket szüleik gazdaságában hasznositják és szaktanáruk ott meglátogatja őket, hogy a további gyakorlati utmutatásokat megadja. A nyáron még időnként visszajőnek Kereszturra és segitnek verejtékükkel, munkájukkal az iskola gazdasági épületének felemelésében, ősszel pedig a második osztályt folytatják. Annak elvégzése után, hisszük, hogy mindannyiok egy-egy apostola lesz falujában a gazdasági ismeretek terjesztésének. Örömmel szemléljük képüket és megnyugvással gondolunk arra, hogy annyi sorscsapás között az isteni gondviselés éppen a mi kis egyházunkat részesitette abban az áldásban, hogy amikor főgimnáziumaink a legnagyobb nehézségekkel küzdenek s tanulóik a megváltozott viszonyok folytán az életben alig tudnak elhelyezkedni, — olyan intézetet állithattunk fel, amelyre a mostoha körülmények közt a legnagyobb szükség van s amelynek kisebbségi sorsunkban a legnagyobb fontossága és értelme van. Bizalommal gondolunk a Romániában most egyetlen magyar tannyelvü gazdasági iskolánk uttörő munkájának arra az eredményére is, hogy csapásoktól sujtott soraiban megritkult középosztályunk meggyöngült erejét a hasznos ismeretekben s ennek következtében anyagi jóllétben gyarapodó kisbirtokos hiveink fogják pótolni és lesznek egyházunk fenntartó oszlopai.

Október 15-én a gazdasági iskola már két osztályos lesz és ezzel teljessé épül ki. Iránta a másvallásuak körében is nagy érdeklődés nyilvánul mindenfelé s előre látható, hogy őszire az első osztályba többen fognak jelentkezni, mint amennyit a szabályzat szerint oda felvenni lehet. Éppen ezért azt ajánljuk, hogy azok a szülők, akik gyermekeiket az iskola első osztályába felvétetni kivánják, minél előbb küldjék be irásbeli jelentkezésüket az iskola igazgatóságához. A szabályzat szerint a felvételnél előnyben részesülnek a 16—20 éves ifjak, továbbá azok, akiknek szülei közismert jó gazdák. Az iskola rendes tanulói lehetnek az olyan 14—30 éves növendékek, akiknek, illetve szüleiknek legalább 2 hold mezőgazdasági ingatlana van, legalább 4 elemi osztályt végeztek, egészségesek, munkaképesek és kifogástalan viselkedésüek. Az életkort anyakönyvi kivonattal, a földbirtokot és kifogástalan viselkedést községi előljárósági bizonyitvánnyal, a négy elemi osztály elvégzését, vagy esetleg nagyobb képesitést iskolai bizonyitvánnyal s az egészségi állapotot orvosi bizonyitvánnyal kell igazolni; ez utóbbit pótolhatja a gazdasági iskola orvosának vizsgálata is. A 20 éven felüli növendékek nem lakhatnak az intézetben, de élelmezést ott kaphatnak, mig a 20 éven aluliak bennlakást is. Az iskolai dijak mérsékeltek és legnagyobb részben terményekkel, élelmiszerekkel is be lehet szolgáltatni. Az erről szóló részletes felvilágositásokat később fogjuk

közölni. A mindkét osztályt elvégzett növendékek az egy éves katonai szolgálat kedvezményében részesülnek az iskola nyilvánossági jogának megadása után, amit a miniszterium az elért szép eredményekre tekintettel már a folyó év őszére kilátásba helyezett.

A gazdasági épületeket még a nyár folyamán felépitik, a gazdálkodáshoz szükséges földterület is rendelkezésre áll s a székelykereszturi főgimnázium testvéri szeretettel bocsátja rendelkezésre a gazdasági iskola részére szükséges ujabb helyiségeket. Isten áldása kisérje továbbra is e szükséges és hasznos intézetünk müködését, vezetőségének, tanárainak odaadó munkáját s tanulóinak szorgalmát és igyekezetét! M. L.

TŰZHELY MELLETT

Tudomány és szabadakarat.

Erről a két igen fontos tárgyról adott érdekes nyilatkozatot Compton A. Artur professzor, a Nobel dijjal is kitüntetett kiváló tudós, a The Scientific American c. folyóiratban. Megállapitásai nemcsak érdekesek, hanem igen tanulságosak is s nálunk, unitáriusoknál különösen nagy fontossággal birnak. A legtöbb tudós ugy beburkolja mondanivalóit a tudományos szakkifejezések utvesztőibe, hogy a végén nem tudjuk, mit akar mondani. Ez a nyilatkozat azonban annyira érthető módon történt, hogy szavait félremagyarázni, vagy meg nem érteni: lehetetlen. Annál inkább sietünk hát olvasóink számára főbb vonásaiban ismertetni ezt a nyilatkozatot.

A tudomány meghatározásával kezdi Compton professzor mondanivalóját. „*A tudomány az igazság keresése* s azon az elven alapszik, hogy ez a világ, amelyben élünk, megbizható, örök törvények szerint halad.“ A tudomány szelleme emelte a fehér embert vezető poziciójába.

„Kina a XIII. században messze megelőzte még Itáliát, amely pedig a fehér ember kulturájának akkor a legmagasabb fokán állott. Hét rövid század alatt azonban a nyugat annyit haladt, hogy ma már a kelet marad el messze mögöttünk. Miért? Miért nem haladt Kina is tovább? Miért van az, hogy Kublai Khán ideje óta ez a hatalmas nép alig haladt valamit?

A feleletet hiába keressük abban a közkeletü frázisban, hogy a fehér ember tehetségesebb, mint szines bőrü testvérei. Peiping mellett láttam a kinai Nagy Falat. Hegyeken, völgyeken, folyókon át 1500 mértföldnyi hosszuságban huzódik ez a hatalmas alkotás. Olyan széles, hogy négy kocsi kényelmesen közlekedhetik rajta egymás mellett. Egészében véve olyan mérnök-technikai alkotás, amellyel a nyugati kultura sem dicsekedhetik. Szó sem lehet hát arról, hogy a kinaiak ne volnának épen olyan tehetségesek, mint a fehér emberek.

A nyugati haladást nem ennek, hanem egy eszménck kell a javára irnunk, a tudomány eszméjének.

A tudomány eszméje, már most, nem egyéb, mint egy magatartás, amelyet mindenki elsajátithat. Ez a magatartás abban a vágyban gyökerezik, hogy a világot és annak titkait megismerni és felhasználni akarjuk. Ez a magatartás aztán megnyilvánul abban, ahogyan az életet szemléljük, amilyen módszerrel annak titkait kutatjuk és szükségleteinkre felhasználjuk. Mindannak, amit modern civilizációnak nevezünk, ez a tudományos magatartás a létrehozója, jogosan mondhatjuk hát, hogy a fehér embert a tudomány szelleme juttatta vezetőpoziciójába.

A tudomány viszont csak ama feltevésen indulhat el, hogy az a világ, amelyet megismerni óhajt, megbizható törvények szerint halad. Nem is olyan régen ez a feltevés még nem volt elfogadott igazság. A gazda, akinek csürébe ütött a villám, áldozatot mutatott be Zeusnak vagy Thornak, mert meg volt győződve, hogy a villámcsapás isteni bosszuból történt. Ma villámháritóval védekezünk a villámcsapás ellen, mert ismerjük azt a törvényt, melynek alapján történik, sőt meg is szeliditjük a villámot, világitunk vele, gépek hajtására használjuk fel. Ez a modern vallásosság és régi babonák közötti különbség.

A tudomány sokkal több, mint kisérleti üvegekkel és megfigyelésekkel üzött játék. Azon az alapon elindulva, hogy a világ Isten állandó törvényei szerint él és halad, szellemileg is keresi az igazságot, Isten akaratát, amint az ezekben a törvényekben megnyilvánul. Igy a tudomány volt egyik fősegitsége a szabadelvü vallásosságnak, mely a babonákkal telitett és kifacsart gondolkozásmóddal létrehozott dogmáktól megszabaditotta az emberiséget. Tudjuk, hogy az orthodox kereszténység dogmái a görög filozófia hatása alatt állottak elő. A görög filozófia pedig határozottan tudományellenes volt. Maga Sokrates volt az, aki korának tudományos próbálkozásait tönkre tette. A modern tudomány azt tanitja, hogy az eszmék és a célok — éppen mint a hő vagy a viz — atomokból tevődnek össze. Tehát, hogy mi magunk fejlesztjük ki eszméinket megszerzett ismeret-atomjaink összehasonlitása és összetevése által. Sokrates azonban azt tanitotta, hogy valami már belénk van téve, mint adottság s csak az müködik bennünk tovább. Talán merésznek hangzik az az állitás, hogy Sokrates ölte meg a görög tudományt. Tény azonban, hogy egyik főtényező volt a görög tudományosság lehetetlenné tevésében, éppen ugy, mint Plátó és Nagy Sándor, aki hóditó hadjárataiból khaldeai mágusokat és büvészeket hozott magával, akik babonákkal telitették meg a görög gondolkozást. A görögök nem is tudták aztán soha összeegyeztetni a gondolatot az anyaggal éppen a fenti okok miatt."

Most azután rátér a professzor a szabadakarat kérdésére. „Sokáig az volt a vélemény — mondja — hogy az ember csak játék a sors kezében, multja, átöröklése, környezete szabják meg

élete folyását.“ „Az embernek nem sokkal több szabad akaratot engedélyeztek, mint egy gőzmozdonynak, amely vezetőjének akarata szerint áll vagy szalad.“

„Ujabban a szabadakaratot az okozati törvény alapján tagadták meg. Azt tanitotta a fizika is, hogy bizonyos meghatározott körülmények meghatározott eredményeket hoznak létre. Ez az elv azonban megbukik az alábbi modern kisérletben. Ha szétbontjuk az X sugarat elektronokra (a legkisebb ismert részecskékre) azt fogjuk látni, hogy ezek az elektronok nem ugy viselkednek, amint vártuk volna. Megállapithatjuk, hogy az okozati törvény tulajdonképen csak valószinüségen alapszik, mintegy a statisztikája az egyedek viselkedésének.

Ilyen és hasonló kisérletek azt bizonyitják, hogy az embernél is gondolkozása és cselekedetei nem feltétlenül következményei adottságainak. Az okozati törvény csak a legtöbb esetből levont utólagos általánositás, statisztika s nem zárja ki a szabad akaratot.

Ez a megállapitás kiszabaditja abból a mechanisztikus elképzelésből az emberi szellemet, amelybe a filozófusok bezárták azt. Ha, annak idején, Demokritus birtokában lett volna modern kisérleteink eredményeinek, könnyen megcáfolhatta volna Sokratest s akkor a tudományos felvilágosodás százada kétezer évvel hamarább következett volna be.“

Compton professzornak fenti felvilágositásai két alapvető unitárius elvnek szolgálnak bizonyságul, a szabad kutatás és a szabadakarat elveinek s mint ilyenek, érdeklődésünkre tarthatnak számot.

Sz. I. S.

A jövő embere.

A mi falunkban is ugy, mint mindenütt, az a szokás, hogy vasárnap és más ünnepnapokon a hivek egy része már az első harangszóra gyülekezik a templom előtt, ahol aztán kisebb-nagyobb csoportokba verődve beszélgetnek, tanácskoznak és nem egyszer komoly kérdéseket és fontos ügyeket intéznek el.

Aki pedig hü barátjával és jó emberével jön össze, az a falu vagy az ország sok baja mellett, a saját nyomoruságáról és ezerféle gondjáról sem feledkezik meg. Őszintén kitárja, elmondja és elpanaszolja azt, ami lelkének fáj és hálásan veszi s szeretettel fogadja, ha a jó barátok az igazi részvét mellett még kellő tanáccsal és helyes utbaigazitással is ellátják.

Igy történt ez a közelmultban is.

Péter bá, meg az ő édes komája, Pista bácsi, már a kapunyitás előtt megérkeztek és a szokásos rövid üdvözlések után mindjárt beszédbe elegyedtek. Társalgásuk elég hangos volt, már messziről lehetett hallani, hogy kiről és miről beszélgetnek. Annak rendje és módja szerint letárgyalták az idők járását, a falu és az ország sok baját és végül elsirták, elpanaszolták a gazdaemberek ezerféle

nyomoruságát, a nagy adót, a méreg drága csizmát, ekét, cipőt, de még a cukrot és a gyufát is szóba hozták. És azután, mint akik jól végezték már a dolgukat, elhallgattak. De a csend és a nyugalom nem tartott sokáig, mert az öreg Pista bácsi, hogy időt is nyerjen és hogy lelkének nehéz sulyán is könnyitsen, mély sóhajtás és előleges köhintés után, közelebb hajolva jó komájához, ismét beszélni kezdett.

De most már nem a világ száz baját és a falu ügyeit emlegette, hanem a maga nyomoruságát, szenvedéseit és nehéz sorsát tárta föl és sirta el. Amit eddig takargatott és titkolt, azt most mind a nagy nyilvánosság elé teritette. Nem törődött senkivel és semmivel. Elmondotta és bevallotta őszintén, hogy mennyit szenved, hogy gyermekei, a fia és lánya ugy bánnak vele, mint egy oktalan állattal. Barmok között, az istálóban lakik és ott fogyasztja el a házi cifra asztal maradék kenyerét és kihült, sótalan hig levét.

Voltak ugyan sokan, akik egyelőre nem hitték, akik álomnak és valótlanságnak mondották mindazt, amit Pista bácsi olyan őszintén és olyan igazán adott elő. Sőt a távolabbiak még gunyolódtak is akkor, amidőn szenvedéseiről és sok nyomoruságáról beszélt.

Pedig hát nem volt mese és nem volt hitetés a Pista bácsi beszéde. Igaz volt annak minden szava, mert a cifra külső mögött megvolt és megvan még most is az ő sok baja és szenvedése. Didereg és nélkülöz éppen ugy, mint a mostohán tova lóditott szegény koldus.

A szép ház nem az övé, a szép házban nincs otthona. A tehénistáló az ő szállása. Ott fekszik és betegségében az édes gyermekek helyett a Szilaj és a Jámbor, a két jó öreg tehén kezeli és ápolja. Ez a jutalma a sok munkának és hálás elismerése annak, hogy övéit egyszerre boldoggá tette. Az utódok igy fizetnek, a gonosz örökösök igy jutalmazzák azt, aki kiméletet és mindenkitől megbecsülést érdemelne. És vajjon miért? Ki és mi az oka annak, hogy a gyermekek a legtöbbször ilyen hálátlanok és kegyetlenek? A világ, az élet vagy talán az emberek? Nem! ezek közül egyik sem. A gyermeki hálátlanságokért és késői mostohaságukért a legtöbbször maguk a szülők a felelősek. Azok a szülők, akik a mindennapi munka mellett vajmi keveset vagy pedig egyáltalán nem is foglalkoznak és nem is törődnek az ő gyermekeikkel. A sorsra, az utcára bizzák azoknak a nevelését és az amugy is mindenrehajló gyenge gyermeki lélek fejlődését. Pedig milyen más és jobb emberré nőné ki magát száz meg száz gyermek akkor, ha a számkivetéses és önkéntes nevelődés helyett, az iskola mellett egy tervszerübb és módszeresebb családi gondozásban és nevelésben is részesülhetnének. Érzésük, akaratuk, cselekvésük mindig nemesebb, helyesebb és célszerübb lenne. A gyakoribb érintkezés és a vele való foglalkozás a gyermeket már a kezdet után mindjárt nagyobb és erősebb ragaszkodásra és forróbb szeretetre ösztönzi. Ki ezen jó és erkölcsös tulajdonságainál fogva már az első adott alkalomkor

igyekszik a jót jóval és a szeretetet szeretettel viszonozni. Nem szemfényvesztésből és szokásból, hanem szent meggyőződésből cselekszik, igyekszik követni mindenkor és mindenben azokat, akik a szépre és a nemesre nemcsak szóval, de tettel is példát adtak és utat mutattak.

A jó nevelés, a helyes vezetés és a meleg, odaadó szülői gondoskodás a gyermekeket egy sokkal tisztultabb légkörbe, Isten közelébe emeli, ahol aztán, mint nemesebb lelkü és öntudatosabb ifjak mindig előljárók és utmutatók lesznek a jó cselekedetekben. A családi körön kivül pedig az iskolának is hü tanitványai. Munkaszeretetükkel és törekvésükkel mindig buzditólag hatnak, miáltal társaik, pajtásaik lelkivilágának erkölcsibb irányu fejlesztése mellett, a tanitást is kedvesebbé, a tanulást pedig kedveltebbé teszik. A családi otthon és az iskolán kivül, ott az utcán is kitünnek, kiválnak példás magaviseletükkel és rendszeretetükkel. Szerénységet és alázatosságot tanusitanak mindenkivel szemben. Nem lármáznak és nem civakodnak, nem verekednek soha senkivel. A koldust, a vándort éppen ugy, mint a gazdagot illő tisztelettel köszöntik és üdvözlik.

Szóval, egy jól nevelt és kezelt gyermek, mondhatom és állithatom, mindennél többet érő kincs és becsesebb vagyon. A sorscsapásokban és a szenvedésekben ő, egyedül csak ő a vigasztalás. A gyengeségben erő és az elhagyottságban biztos támasz. Ezt a vagyont, ezt a kincset kellene, hogy biztositsa magának minden szülő, mert a mindennapi kenyér és a cifra ruha mellett az alázatos lelkü, jó érzésü gyermek mindig csak öröm, mindig csak nagyobb boldogság és büszkeség lehet.

Az athéni anyák már évezredekkel ezelőtt fölismerték ezen igazság nagyságát és jóságát s félre téve minden egyebet, szivvel, lélekkel és akarattal mindig csak arra törekedtek, hogy gyermekeiknek minél jobb, minél helyesebb nevelést adjanak, éppen úgy, mint korunk komolyabb és fennköltebb gondolkozásu szülői, akik szintén félre állva és visszavonulva a jelen véres és minden izében irtóztató hadszinterétől, csak egyért, a gyermekért élnek és áldoznak szüntelen. És milyen boldogok, amikor látják, hogy a meghozott munka és áldozat után a gyermek jó, szelid, becsületes és engedelmes, de sohasem büszke és irigy.

Talán éppen ez utóbbi jellemvonások hiánya és teljes elmaradása teszi boldoggá a gondos és szemfüles szülőket, látva azt, hogy a jóság és a szelidség mellett nincs ott a rossz, a fekete irigység, a kérkedő és fitymáló büszkeség. A gyermeki lélek ment azon veszedelmes, átkos szokásoktól, amelyek inditó okai minden pernek, harcnak és bosszúnak.

Vannak ugyan szülők és családok, akik talán lefokozzák és lekicsinylik ezt az eredményt és haszontalan, hiába való fáradozásnak itélik és mondják a nevelői munkát is. Pedig mondom és állitom, hogy nincs igazuk, mert a legnagyobb jót és a legszebbet a világon mindig csak az tette és teszi, aki egy ártatlan, tiszta gyer-

meki lelket megment, megoltalmaz az elromlástól és a lesülyedéstől. Az ilyen öntudatos, komoly, meggondolt szülőknek van vallása, hite, erkölcse és embersége. Az ilyenek Jézusnak, az igaz embernek a nyomdokain haladnak. Leereszkedők és alázatosak, szelidek és engedelmesek, hogy másokat is engedelmességre és alázatosságra szoktassanak és tanitsanak.

Ezek a nagyok és jó szülők, nevelők és gyámok igyekeznek mindig a családot és az iskolát, az érzést és az értelmet egymáshoz közelebb hozni, egymással ugy összeegyeztetni, hogy ezen társitásból és társulásból a gyermek tudása és képességének fejlődése mellett nyerjen a család, az iskola és nyerjen maga a nagy társadalom is, de mindig többet és szebbet, mint a mit és mennyit nyerhetne egy ráerőszakolt parancs, vagy törvény által.

A célszerü és okos családi nevelés után pedig az igy előkészített ifjut jó reménységgel és biztató hittel engedik és adják át az élet, a közös nevelés iskolájának. Mert tudják azt, hogy az ő nevelt gyermeküket ott is éppen olyan kitartó, szorgalmas és hüséges lesz, mint a milyen volt a családi otthonban. A továbbhaladás és helyváltoztatás soha sem fog rontólag hatni rá. Nem lesz idegen és kellemetlen az új világ előtte. Egy-kettőre beleéli és beleképzeli magát az új helyzetbe s igyekszik a munkából a kellő részt kivenni és igazságosan megosztani.

Vagyis az eddigi csendes és biztatottból lesz a szüntelen dolgozó, alkotó és beszélő tanuló. Aki folytonosan hivja és nógatja nagyobb testvéreit és szülőit, hogy tanitsák, hogy foglalkozzanak vele.

És ha most kérését durván és mostohán visszautasitják, előbb-utóbb, de elfásul és eldurvul, amikor aztán nemcsak a világot és a környezetet, de meggyülöli magát a szülőt és a testvért is s mint aféle léha, henyélő, gonosz munkakerülő, csak bajt, szomoruságot és bánatot okoz mindenkinek.

Ha pedig kérése és kivánsága meghallgatásra talál, ugy a már előbb irt és mondott munkakedve, munkaszeretete, az erkölcsi érzések fejlődése mellett, még inkább fokozódik, még inkább nő.

Tehát mondhatjuk és állithatjuk, hogy a családi nevelés és gondos vezetés soha sem szünhetik meg. Annak az iskolai tanitással és tanulással mindig együtt kell hogy haladjon, hogy igy a két intézmény egyesülése és társulásával végrehajtott öntudatosabb és tervszerübb munka után elkövetkezendő jobb helyzetben és szebb világban, mindig szelidebb, becsületesebb, vallásosabb és megértőbb legyen maga a jövő embere is.

Lőrinczi Miklós.

Kőrösfői Kriesch Aladár: A vallásszabadság kihirdetése cimü képe eladó. Értekezhetni az Unitárius Közlöny utján.

Egy sirdomb körül.

A napokban fölkutattam boldog emlékü *Murányi Farkas Sándor* sirját a budai farkasréti temetőben. Fájdalommal láttam, hogy az unitárius lelkipásztorok áldottszivü jóltevője jeltelen sirban pihen. Hozzátartozói elhaltak. A bádoglemezről a nevet lemosta az idők vihara. Csak a lemezt tartó fejfán álló számról lehetett a temetőiroda törzskönyvéből megállapitani, hogy kinek lakhelye az elhagyatott sir.

Azt gondolom, az unitárius lelkipásztori kar nem engedheti meg, hogy annak a férfiunak sirja, aki a mult század utolsó évtizedeiben egymagában gondolt az ifju lelkészekre — jeltelenül, elhagyottan álljon. *M. Farkas Sándor* 1894-ben ugyanis 1000 frtos alapitványt tett, hogy annak évi kamatából — amint adományozó iratában mondja — „az életbe minden anyagi segedelem nélkül kilépő ifju lelkésznek a kezdet nehézségeit némileg megkönnyitse és szent hivatásában első szükségletét: palástját, Bibliáját és imakönyvét beszerezhesse".

Kis fizetéséből gyüjtötte egybe az 1000 forintot, „amely az áldozónak mindene". Amikor 1899-ben a Papnevelő Intézet Önképzőköre örökös tiszteletbeli tagjának választotta, azt irja válaszában: „Az a tudat, hogy abban a főiskolában, ahol én egykor 1854—56-ban annyi nyomorral küzdöttem, van egy ifjusági kör, mely emlékemet késő időkben is kegyelettel fogja megőrizni és annak elgondolása, hogy minden évben lesz egy szegény ifju, ki szent hivatását aztán csekély áldozatom filléreivel kezdi meg, ajkán egy „Isten áldja meg"-gel adózna emlékemnek, bizony mondom megaranyozza hanyatló életem napjának végsugarait s hihetővé teszi előttem a halhatatlanságot, mert a jócselekedet élni fog örökké".

Abban bizonyos vagyok, hogy a Theol. Akadémia önképzőköre kegyelettel őrzi emlékét *M. Farkasnak*, de látva az elhagyatott sirt, azt gondolom, hogy az unitárius lelkészi kar önmagához méltóan cselekszik, ha a jeltelen sirt megjelöli és gondozza.

A sir gondozását magamra vállalom. A fejfát *Bartók* Géza polgárdi kollégámmal, mint akik annak idején részesültünk az alapitvány áldásában, megcsináltatjuk.

Ámde van a kegyelet gyakorlásának másik oldala is. Az alapitvány tőkéjének visszaállitása. Kisérletet kellene tennünk az alapitvány ujból leendő egybeadására. Ürmösi József kartársunk, aki a központban lakik, bizonyára készséggel vállalja a gyüjtés munkáját.*) Remélem, hogy nemcsak azok a kartársak, akik a *M. Farkas* alapitvány kamataiban részesültek, de minden unitárius kolléga kedves kötelességének ismeri, hogy évente nehány fillérrel hozzájáruljon az alapitvány ujrateremtéséhez. Ez lesz a legszebb virág a budai temetőben pihenő *M. Farkas* Sándor sirdombján. **Barabás István.**

*) Készséggel vállalom s a lap jövő hónapi számában az erre vonatkozó tervem közlöm. *Ü. I.*

Dalárda-verseny Székelykereszturon.

Május 17-én zajlott le Székelykereszturon a székelykereszturi és székelyudvarhelyi unitárius egyházkör Dávid Ferenc-Egyleti dalárdáinak versenye. Ez a felemelő ünnepély olyan megmozdulás, amely minden figyelmet megérdemel s külső kereteiben is impozáns volt. Mintegy 10 dalárda jelent meg a versenyen, részben a Homoród mellékéről, részben pedig Székelykeresztur környékéről. Már a kora reggeli órákban festői népviseletben gyülekeztek a távol vidékről összejött dalosok, kiknek száma körülbelől 400-ra tehető, akikkel együtt az illető községekből még számosan jöttek el, mint hallgatóság. Maga a verseny a székelykereszturi unitárius főgimnázium tornatermében zajlott le a termet szorongásig megtöltő óriási közönség jelenlétében. A Dávid Ferenc-Egylet képviseletében Dr. Varga Béla az Egylet ügyvezető alelnöke jelent meg. Az Országos Magyar Dalosszövetséget Vajda Ferenc székelyudvarhelyi tiszteletbeli református esperes ur képviselte. A dalünnepet versenyen kivül a székelykereszturi főgimnáziumi ifjuság dalárdájának kifogástalan és preciz éneke vezette be Lőrinczy Géza tanár vezetése alatt. Megnyitó beszédet tartott Dr. Elekes Domokos egyházköri felügyelő gondnok. Rendkivül érdekes és tartalmas megnyitójában élénk szinekkel ecsetelte a karéneklés nagy szükségességét s ebben a tekintetben ennek a versenynek nagy jelentőségét. Rámutatott arra, hogy mig más nemzetek, különösen a szlávok, mindig karénekben dalolnak, addig a magyarnak ez nem szokása, pedig éppen a karénekben mutatkozik meg a nép zenei érzéke és talentuma. Ezért van nagy jelentősége ennek a dalosversenynek. Üdvözölte a Dávid Ferenc-Egylet és az Országos Magyar Dalosszövetség kiküldötteit, akik megjelentek.

Ezután kezdetét vette a verseny, amely olyan magas zenei élvezetet nyujtott a nagyszámu közönségnek, amelyhez hasonlóban ritkán van alkalmunk gyönyörködni. A pompásan fegyelmezett dalárdák szines csoportjai a lehető legjobbat adták s mind a vezetőket, mind a buzgó dalosokat a legnagyobb hála és elismerés illeti meg azért a páratlanul értékes munkáért, amelyet végeztek a magyar dalkultura érdekében. A verseny eredményei a következők: Kezdő férfi dalárdák versenyében első dijat nyert a homoródszentpáli Dávid Ferenc-Egylet férfikara Pálffy Ákos vezénylete mellett, amely megnyerte Dr. Boros György püspök ezüst vándorserlegét.

A második dijat a homoródalmási férfikar nyerte meg Fülöp Domokos vezetése mellett. Megnyerte a Magyar Dalos Szövetség ezüst plakettjét. A haladó férfidalárdák között az első dijat a vargyasi dalárda nyerte meg Kiss Károly vezetése mellett s megkapta a kereszturköri Dávid Ferenc-Egylet ifjusági körök vándorzászlóját. A második dijat a kissolymosi férfikar nyerte meg Lőrinczy Elek vezetése mellett. Megkapta Knopp Vencel urnak, a korondi aragonit gyár igazgatójának ajándékát, egy aragonit órát. A harmadik dijat az alsóboldogfalvi férfikar nyerte meg Pap Sámuel vezetése alatt és

megkapta a Magyar Dalosszövetség bronzérmét. A kezdő vegyes dalárdák közül első díjat nyert a székelyderzsi dalárda Petres Albert vezetése alatt. Megkapta a Dr. Elekes Domokos felügyelő gondnok által adományozott ezüst serleget. A második díjat a székelykereszturi vegyeskar nyerte Fazakas Sándor vezetése mellett, megkapván Dr. Boros Györgyné diszkazettáját. Az alsóboldogfalvi vegyeskar dicsérő oklevelet kapott. A haladó vegyes dalárdák első díját az ujszékeli vegyeskar nyerte meg, Fazakas Péter vezetése alatt. Megkapta a Dávid Ferenc Ifjusági Körök vándorzászlóját véglegesen. A második díjat a szentmihályi vegyeskar nyerte meg Kádár Balázs vezetése alatt. Megkapta a Magyar Dalos Szövetség aranyplakettjét.

A versenyt követő estélyen a négy csoport győztes dalárdái énekeltek. Különösen a vargyasi dalárda szünni nem akaró tapsokban részesült a lelkes közönség részéről. Mind a dalosok, mind pedig vezetőik minden elismerést megérdemelnek. De megérdemli ezt a verseny rendezősége: Dr. Elekes Domokos felügyelő gondnok, Boros Jenő D. F. egyleti titkár és Ütő Lajos székelykereszturi lelkész, akik fáradhatatlan buzgalommal végezték a rendezés nehéz munkáját.

A dalosversenyt követő estélyen Bedő Emma énekmüvésznő énekelt Szentmártoni Kálmánné urnő zongora kisérete mellett. A müvésznő fölényes technikája és hangjának behizelgő kedvessége mély benyomást gyakorolt a hallgatóságra. Az estélyen Dr. Varga Béla tartott szabadelőadást a lelkek harmoniájáról.

A dalosversenyt megelőzően délelőtt 10 órakor istentisztelet volt az unitárius templomban, hol Bálint Ödön h.-karácsonyfalvi lelkész hirdette az igét. Szerepeltek a szentábrahámi és a h.-szentpáli dalárdák. Az istentiszteletet a köri Dávid Ferenc Egylet évi tisztujitó közgyülése követte, ahol Dr. Szolga Ferenc tanár tartott elnöki megnyitót és Boros Jenő egyleti titkár tartott értékes beszámolót. A megejtett tisztujitás eredményeként elnöknek megválasztatott Péterffy Albert ügyvéd, alelnöknek Ütő Lajosné és Boros Jenő, pénztárnoknak Dr. Szolga Ferenc, titkárnak Máthé Sándor, jegyzőnek Fazakas Sándor és egy 14 tagu választmány. Ebben a körben az egyleti élet fellendülése nagy reményekkel kecsegtet a jövőre, amiről az ujonnan választott tisztikar és választmány kezeskedik. Jelenvolt.

Hymen. Barra Jolán Székelyudvarhely és Ajtay László Boldești, jegyesek. 1932. május 2. Gratulálunk és Istennek áldását kérjük egy boldog házasélet megkötésére. — Zöld Piroska tanitónő Szabéd és Györffy Pál tanár Marcsvásárhely, Szabédon házasságot kötöttek. Gratulálunk!

Pályázati hirdetés. A székelvudvarhelyi Unitárius Egyházkör Pálffy Ákos homoródszentpáli énekvezér-tanitó alapitványából 150.— leu pályadijat tüz ki egy három szakaszos 6—8 soros esketési énekszöveg megirására. A pályázatok jeligés levéllel f. évi julius hó 1-ig Balázs András espereshez küldendők.

Egyházi hírek.

Rovatvezető: ÜRMÖSSI JÓZSEF.

A cseh unitáriusok jubileuma. Csehországi unitárius testvéreinktől az alábbi levelet kapta E. K. Tanácsunk:

Prága, 1932. április 10.

Az erdélyi unitárius egyháznak:

Abból az alkalomból, hogy vallásos mozgalmunk 10-ik évfordulóját megünnepelni szándékozunk, van szerencsénk üdvözletünket küldeni erdélyi testvéreinknek, azzal az őszinte kívánsággal, vajha mi nyomdokukba léphetnénk az erdélyi unitárius egyház hőseinek, akik mindnyájunknak vezető és világító fáklyái.

Mi nagy rokonszenvvel viseltetünk az Önök törekvése iránt s egyben erős hittel és tiszta felfogással tekintünk előre, bizván, hogy az Önök sajátos problémái megoldást nyernek és a szeretet és testvériség vallása előre fog haladni.

A csehszlovák unitáriusok nevében:

Capek V. J. elnök.
Roman H. titkár.

E. K. Tanácsunk örömmel vette tudomásul a jubileumot és püspök urat megbizta, hogy fejezze ki az Erdélyi ős unitárius egyház köszöntését és óhaját eszméink további sikere és diadalma felett.

Bukarestben élő unitáriusok összegyüjtése. Az a régi vágy és szükségszerü kivánalom, hogy az ország fővárosában több száz számban élő unitárius testvéreinket, hiveinket összegyüjtsük s róluk lelkileg — bár némileg — gondoskodhassunk, talán a megvalósulás felé közeledik. Ott tanuló főiskolai hallgatóink ifj. Mikó Imre, Vass Pál, Ébert Hajnalka, Gálfalvi János és Kiss Jenő aláirásával püspök urunk értesitést kapott, hogy a munkát megkezdték, a mozgalmat beinditották és 102 család nevét irták össze és közelebbről összegyülekezést tartanak. Püspök ur nagy örömmel vette ifjaink ez igazi apostoli munkáját, főpásztori biztatása mellett áldását küldte az ifjak sikeres munkájára. Reméljük, hogy a további fejleményekről értesitést fogunk kapni közelebbről.

Lelkész-bucsuzó. Id. Máthé Lajos firtosváraljai lelkész, kinek nyugalombavonulásáról megemlékeztünk, április 24-én bucsuzott el egyházközsége hiveitől, kiknek hálája és szeretete kiséri a hüséges és lelkiismeretes lelkipásztort a méltán megérdemelt nyugalomba. Az E. K. Tanács és a püspök ur méltányló elismerését és köszönetét az ünnepségen Katona Ferenc egyházköri esperes tolmácsolta. E helyen is kivánjuk, hogy Isten áldása, a jó egészség visszanyerése drága adományával, legyen kedves lelkész atyánkfiával. Ezzel kapcsolatban emlitjük meg, hogy miután a firtosváraljai egyházközség eleget tett a lelkészválasztási törvény szabályszerü köve-

telményének, a főtiszt. püspök ur — a hivek óhajtása szerint — Kozma Zoltán székelyszentmiklósi lelkészt Firtosváraljára kinevezte.

E. K. Tanács a középiskolák II-ik gimn. oszt. számára szükséges vallástani tankönyv megirásával Vári Albert főgimn. vallástanárt bizta meg.

Lelkészképesitő vizsga. F. évi április 27-én Ürmösi Gyula és Lőrinczi Gergely papnövendékek lelkészképesitő vizsgát tettek jó eredménnyel s ezzel a lelkészjelöltek sorába léptek.

A lelkes áldozatkészségnek szép példáját mutatja meg kükülllődombói egyházközségünk derék népe, midőn ebben a nehéz gazdasági helyzetben az iskoláért és a kulturáért meghozza azt az áldozatot, hogy a III-ik tantermet és ezzel kapcsolatban kulturtermet épit. Egyházi Képviselő Tanács elismeréssel és meleg köszönettel vette tudomásul és hagyta jóvá a felterjesztett tervrajzot és költségvetést.

Karnagy- és kántor továbbképző tanfolyam. Énekvezéreinket, lelkész és esetleg más érdekelt afiait értesitjük, hogy a Romániai Magyar Dalosszövetség 1932. junius 26-tól julius 24-ig négyhetes karnagy- és kántor-továbbképző tanfolyamot rendez Kolozsváron. Tantárgyak: zeneelmélet, összhangzattan, hangszereléstan, formatan, zenetörténet, zeneesztétika, énekkari gyakorlat, művészi ének, egyházi ének, liturgia és orgona.

A tanfolyamon részt vehetnek a karnagyok, kántorok, lelkészek, tanitók, főiskolai hallgatók és mindazok, kik a zenében továbbképzést óhajtanak nyerni.

A tanfolyam részvételi dija 200 lei. A szállás négy hétre fejenkint 200 lei. Étkezés (ebéd és vacsora) naponkint 24 lei. A hallgatók természetesen nem kötelesek az intézeti szállást és a tömegétkezést igénybe venni.

A karnagyok és kántorok kérhetik a dalárda, illetve az egyház anyagi támogatását.

A tanfolyam előadó rendes tanárai: Gokler Antal, Nemes Elemér, Tárcza Bertalan, Veress Gábor dr., Willer József és Zsizsmann Rezső. Mint óraadó tanárok közre fognak működni: minden felekezet részéről egy-egy teológiai tanár, továbbá egy orvosprofessor, ki a gégéről fog szemléltető előadást tartani.

A tanfolyam szabad óráiban a kolozsvári muzeumokat, régi épületeket és gyárakat fogjuk bemutatni. A tanfolyam végeztével befejező hangversenyt és a kolozsvári dalárdák közremüködésével dalünnepélyt fogunk tartani.

Felkérjük mindazokat, akik ezen a tanfolyamon részt óhajtanak venni, hogy ez iránti szándékukat legkésőbb folyó évi junius 16-áig jelentsék be a következő cimre: Romániai Magyar Dalosszövetség, Cluj, ref. kollégium.

Kolozsvár fürdőváros lévén, az ideutazásnál váltandó egész jeggyel vissza is lehet utazni. A jegyet, annak váltásánál alá kell

irni, Kolozsvárra érkezésnél megtartani s a visszautazáskor a kolozsvári állomási pénztárnál lepecsételtetni.

Pályázati hirdetés. Az Unitárius Egyház Képviselő Tanácsa pályázatot hirdet a székelykereszturi téli gazdasági iskolánál folyó év októberétől kezdődően betöltésre kerülő második gazdasági szaktanári állásra. Pályázhatnak unitárius vallásu, megfelelő képesitéssel biró román állampolgárok. A pályázati kérések junius hó 19-ig adandók be a nevezett tanintézet igazgatóságához, megfelelő okmányokkal felszerelve.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

A kolozsvári Unitárius Teologiai Akadémia ifjusága május 9-én este Kollégiumunk disztermében müsoros-estélyt rendezett a következő programmal: 1. Énekelt az Akadémia énekkara, *Ütő Lajos* vezetése mellett. 2. Elnöki megnyitót mondott: *Ifj. Kovács Lajos*. 3. Hegedült *Biliczky Piroska*, zongorán kisérte Braun Ferenc. 4. Ady költeményeket szavalt: *Szánthó Vilma*. 5. „Kereszténység és szociálizmus" c. előadást tartott: *Darkó Béla*. 6. *Ady—Reinitz* dalokat énekelt: Bede Emil, zongorán kisérte: Mihályffy Irén konz. tanárnő. 7. Mécs László: Borkostolás c. verset szavalta: *Kovács Domokos*. 8. Bezárót mondott: *Dr. Varga Béla* theol. tanár.

A kolozsvári Unitárius Leányotthon előljárósága értesiti mindazon unitárius szülőket, akik közép- és főiskolában, vagy kenyérkereső pályán tanuló leányaikat az 1932—33. isk. évben a Leányotthonban óhajtják elhelyezni, hogy eziránti kérvényüket junius hó 30-ig a Leányotthon előljáróságának cimezve, az Unitárius gimnáziumhoz küldjék. *Ferencz* József, elnök.

A kolozsvári Unitárius Kollégium ifjusága május 8-án a kollégium disztermében *zenedélutánt* rendezett. A müsoron az intézet vonós zenekara és az ifjusági dalosversenyen kitüntetett énekkaron kivül szerepeltek: *Ifj. Nagy Zoltán* VII. o. (zongora) és *Ifj. Márkos Albert* VII. o. (hegedü). Ez ünnepély megrendezéséért dicséret illeti: *Péterfy Istvánt*, az intézet fiatal zenetanárát, ki időt és fáradtságot nem kimélve igyekszik megszerettetni az ifjusággal a zenét: mint minden szép és jó ősforrását!

Theologiánk ifjusága május 1. és 2. napjain jólsikerült *missziós kirándulást* rendezett Tordára és a szomszédos Sinfalvára. Mindkét helyen istentisztelet vezette be a müsort, melyet aztán előadások, szavalatok és énekszámok tettek változatossá. A kiránduláson résztvett: *Dr. Kiss Elek* theol. tanár és családja is.

A lelkészi munka elismerése. Lélekemelő, szép ünnepség zajlott le Brassóban március harmadikán, az Esperesi Vizsgálószék jelenlétében, a d. e. istentiszteleten. A Brassói Unitárius Egyházközség köztiszteletben álló lelkésze: Kovács Lajos 50-ik születésnapját érte meg e napon. Az ő tudta és akarata nélkül a Keblitanács, a

Nőszövetség, az Ifjusági Egylet küldöttségileg képviseltette magát és szivből jövő, szivhez szóló szavakban adott kifejezést örömének, jó kivánalmainak és annak a mélységes szeretetnek, mellyel lelkészét szereti és elhalmozza. Szivbemarkoló képet nyujtott az a jelenet, mikor a küldöttségek a könnyekig meghatódott lelkésznek — érdemeinek elismerése és nagyrabecsülésük jeléül — átadták szép és értékes ajándékaikat. Mi mind, akik ott voltunk, megilletődéssel vettük tudomásul azt az örök igazságot, hogy a szeretetnek szeretet, a becsületességnek megbecsülés, a hüségnek ragaszkodás a jutalma és könnyes szemekkel fohászkodtunk az ég Urához, kérve az Ő áldását és megtartó jóságát hüséges és igaz szolgájára, ki szivének önzetlenségével, becsületességével és kötelességtudásával annyi számos alkalommal vallotta Jézussal: „Én vagyok ama jó pásztor, ki életét adja az ő juhaiért". Az Isten sokáig éltesse és áldja meg áldásainak bőségével! Jelenvolt.

Irodalom.

Az 1931. évi Főtanács jegyzőkönyve most jelent meg nyomtatásban, dr. Varga Béla egyházi főjegyző gondos szerkesztésében. E jegyzőkönyvet könnyen kezelhetővé teszi a kettős — ülések szerinti és abc sorrendben készitett — „tartalomjegyzék" és „tárgy- és névmutató". Hiveink sok hasznos és egyházunk egyetemét érdeklő határozatról, mozgalomról és eseményről értesülhetnek belőle. Kapható az Iratterjesztőnél.

Szabadelvü Vallásos Értekezések. Szerkeszti: Szent-Iványi Sándor. Kiadja: az Unitárius Iratterjesztő Bizottság. Fenti cimen uj vállalkozás indult meg, melynek az a célja, hogy modern tárgyu és hangu értekezéseket adjon unitárius hiveink kezébe. Az élet halad, uj problémákat, helyzeteket, körülményeket vet fel, melyek között a hivő ember sokszor nem találja meg az utat. Szükség van tehát utmutatásra. Ez értekezések szép külalakban, olvasható, nagy betükkel nyomva jelennek meg, áruk azonban mégis igen csekély. Hisszük, hogy olvasóközönségünk még a mai nehéz helyzetben is bizonyságot fog tenni az ilyen célu és tartalmu kiadványok szükségessé mellett, azáltal, hogy megvásárolja azokat. Az első három szám már meg is jelent. Előkészületben van, neves egyházi iróink tollából, több más tartalmas értekezés. Az első három füzet:

I. Az Unitárizmus Lényege. Irta: Szent-Iványi Sándor. 48 old. Sokat irtak már arról, hogy mi különbözteti meg az unitárius vallást a többi keresztény vallástól. Ezt a különbséget a szentháromság és az Isten egysége, vagy Jézus istensége és embersége közötti összehasonlitásban, tehát hitelvekben vélték megtalálni. Ez az értekezés az unitárizmus lényegét sokkal mélyebben keresi, mint a hitelvek s az erdélyi, angol és amerikai unitárizmus összehasonlitása kapcsán találja meg. Ára: 12 leu.

II. Az Unitárizmus Fejlődése. Irta: Szent-Iványi Sándor. 80 old. Az unitárizmus lényegét a történelmi fejlődés sikjában mutatja be. Fejezetek cimei: Őskereszténység; Katholikus középkor; Humanizmus; Olasz unitárizmus; Erdélyi-, Lengyel-, Angol-, Amerikai unitárizmus. Ára: 15 leu.

III. Természettudomány és Vallás. Egy természettudós hite. Irta: Millikan A. Róbert. Forditotta: Szent-Iványi Sándor. Ez értekezés irója a jelenkor természettudósainak egyik legnagyobbika. Véleménye a tudomány és a vallás viszonyáról, igen figyelemre méltó. Ára: 10 leu.

Mindhárom füzet kapható az Iratterjesztőnél.

Felhivás a lelkészekhez. Az Unitárius Szószék — jubileuma alkalmából — mintagyüjteményt szándékozik kiadni. Kéri tehát a szerkesztőség mindazon lelkész afiait, akik hozzájárulni akarnak a gyüjtemény anyagához, hogy imáikat minél előbb küldjék be Sigmond József, lelkész-szerkesztőhöz, Székelyudvarhelyre.

Értesités. Tisztelettel s egyben sajnálattal hozom mindazon érdeklődők nagybecsü tudomására, kik „Ime az ember" cimü prédikációs kötetemet előjegyezni szivesek voltak, hogy jelzett munkám csupán sajnálatos és előre nem látott nyomdatechnikai akadályok miatt késik. Maradtam mély tisztelettel W e r e s s Béla unitárius lelkész.

Székely Gyula: Verses népmondák. Kiadja a D. F. E. Ifjusági Köreinek Egyetemes Szervezete. Füssy, Torda 1932.78 old.

Élvezetes, jól gördülő versszorokban szerző 11 székely mondát dolgozott fel. Szentanna-tó, A Szentanna-tó tündérei, Maros és Olt, Réka királyné sirja, Vér és Forrás, Repsóné utja, A silt, A halál anyja, Benet ur és Mátyás diák, Kendefi Ilona, Firtos és Tartód: ezek a mondák. A könyvecskét, melynek ára csak 10 leu, ugy tartalmáért, mint költői stilusáért melegen ajánljuk olvasóinknak. Évvégi jutalomkönyvnek, ajándéknak egyaránt alkalmas. Kapható az Iratterjesztőnél.

Alapitói dij 1000 leu, minek ellenében az Unitárius Közlöny ingyen jár!

Küldjétek gyermekeiteket minél tömegesebben a székelykereszturi földmives iskolába!

Minden kézirat Szent-Iványi Sándor szerkesztő cimére Cluj-Kolozsvár, Unitárius Kollégium küldendő.

Kéziratokat nem adunk vissza!

Előfizetési ár: Egész évre 60 L. Magyarországra 90 L. Egyes szám ára 8 L. Akik a 60 Lei egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferenc-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapitódij 1000 L. Minden pénz **Gálfi Lőrinc** egyleti pénztároshoz küldendő.

Nyomatott „Grafic-Record" könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Universitătii 8.